

СУ „НИКОЛА ЙОНКОВ ВАПЦАРОВ“ – С. БОРИНО ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ

През 2014 година СУ „Никола Й. Вапцаров“ – с. Борино навърши 100 години. Просветителската дейност, която започва през 1914 година променя облика на селото и днес с. Борино е красиво родопско селище с модерна образователна система и развита инфраструктура. Селото е разположено в малка високопланинска котловина – изходен пункт за посещение на редица уникални природни забележителности като хижа „Орфей“, Кемеровия мост, Ягодинската пещера, Триградското ждрело, Дяволската екопътека, връх Виденица и др.

В началото на XIX век къщите в Борино (Кара булак) са двуетажни, покрити с дъски или слама, прозорците са с дървени капаци, на първия етаж се гледат животни (овце, крави, коне) а вторият се използва за живеене. В една такава къща се помещава и първото училище в селото.

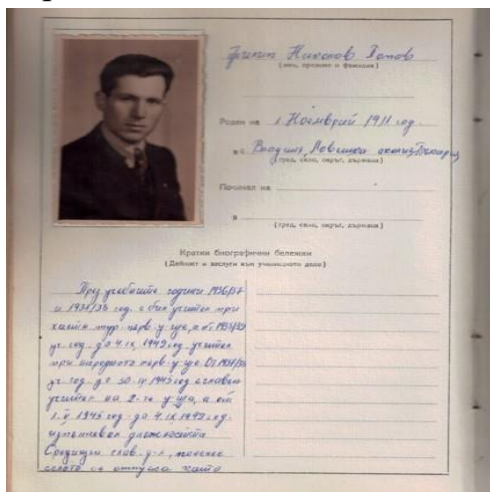
Предполага се, че училище е имало и преди 1912 г., когато Борино е било в пределите на Османската империя. Но реалното обучение на учениците започна през 1914 г., когато селото преминава в български предели. То се е помещавало в сграда, строена някога за хан (на мястото на днешната джамия). Децата били обучавани само религиозно по свещената книга Коран и отчасти на арабско четмо и писмо. В него е имало 4 малки стаи и една по-голяма на етаж, предназначен за училище, а избеният етаж е използван за гледане на добитък. Момичетата и момчетата са се обучавали отделно. Учениците са наизустявали части от преподавания материал и Корана. Учебници е имало само за учителите. Училището е било частно и се издържало от населението. Според Стоил Марински /бивш директор на училището/ 1920 г. е най-вероятната година, когато започва изучаването на български език. Тогава идват и първите български учители: даскал Янко и Денко Червенков. До обяд учениците са изучавали предметите на български език, а след обяд - Корана. Единият и другият език ги е затруднявал и отчасти е правел обучението формално.

През 1925/1926 учебна година функционира училищно настоятелство. До 1938 г. в училището преподават Първан Газдов, Димитър Янев, Тотю Тотев, Райна, Васил и Мара Странски, Стефана Минкова, Исмаил Мевлюдов Хасанов, Асен Кортов, Филип Попов и др. По-голяма част от тях са имали средно общо или педагогическо образование.

Ежегодно настоятелството е определяло сумата за издържане на училището. С Протокол № 12/17.10.1935 г. се определя сумата от 20 108 лв. за издръжка, съгласно чл. 359 от ЗНП, като поименно са посочени 180 жители данъкоплатци - мюсюлмани, които следва да се обложат със

съответни суми. Подобен списък има и за 1936 г. Общинският бюджет също е подпомагал училището. За учебната 1929/1930 г. осигурява приходи от 85 200 лв. - за заплати на четирима учители по турски език, добавъчни възнаграждения на учители по български език, за учебни помагала, за отопление и осветление, за канцеларски разноски, помощи за бедни ученици. По това време председател на училищното настоятелство е Асан Чаушев.

Поради по-доброто географско разположение, през 1938 година в с. Борино се заселват доста българи и през учебната 1938/1939 година е открито първото българско начално училище с директор Васил Странски. Училището било с 4 слети класа с 33 ученици. В продължение на 22 години се запазва със слети класове. От същата учебна година започва редовно честване на празника на народните будители и деня на Св.Св. Кирил и Методий под ръководството на учителя Филип Попов, програмите на тези тържества най-често включват хорови песни, декламации.

Големи заслуги за образованието през това време има учителя Филип Попов, по-късно директор на двете училища. През учебната 1936/1937 и 1937/1938 година, Филип Попов е учител по български език в частното турско училище, а от 1938 до 1945 г. - главен учител на двете училища. От 1947 до 1949 г. е директор на двете училища. От 1945 до 1949 г. е изпълнявал длъжността средищен главен учител на общината. Основател е и на местното народно

читалище „Обнова“, учредено на 6 февруари 1939 г. Създава ученическо дружество „Червен кръст“. Ръководител на светски и църковен хор. Председател на кооперативния съвет. След 1949 г. преподава в прогимназията в с. Широка лъка.

Точни цифрови данни за училището за периода 1912 – 1940 г. не могат да се дадат, поради това, че всички архивни материали са изгорели в пожара станал на 01.12.1940 г. Тогава е унищожена и училищната сграда – бившият хан. Знае се само, че броят на учителите е бил около 5 души, от които 2 били българи и 3- турци. Броят на учениците вариал от 50 до 150.

Любопитство будят някои интересни факти, например:

- през учебната 1938/39 година в българското училище се обучават 35-40 ученици;
- през учебната 1942/43 година от 75 ученици в I клас в турското училище нито един не преминава във втори клас;

- през учебната 1943/44 година от 118 ученици в I клас само 2 преминават във втори клас;

- на 01.09.1944 г. – при откриването на учебната година от V и VII клас не присъства нито един ученик.

Липсата на редовни учители, недостатъчната взискателност на настоятелството, незаинтересоваността на родителите води до голям процент изоставащи ученици. А и времената са били трудни. Причините са и от социален и битов характер.

След пожара от 1940 г. се налага да използват частни сгради за училища, децата не могат да се поберат в малките стаи, посещаемостта в турското училище е малка. Това налага въпроса за построяване на нова сграда за училище. В Протокол №7/16.06.1944 г. се отбелязва, че е наложително да има учител по български език, в противен случай няма да се разреши да се отвори частно турско и мюсюлманско училище.

На 22.08.1945 г. комисия назначена от областния училищен инспектор в Пловдив, избира място за строеж на ново училище в селото.

През същата година се търсят средства за прибавяне в наличност към библиотеката книги за бедни ученици - български буквари и Ал Фабе (буквар на турски език).

След 01.01.1947 г. турското училище става държавно. На 01.09.1948 г. са положени основите на сградата на началното училище.

През 1950 година училището бива наименувано на името на поета-революционер Никола Й. Вапцаров. Възторгът на учителите и учениците от революционната поезия на Вапцаров, от неговия прекрасен живот и героична смърт е основният мотив за приемане на патронажа на пламенния поет. По предложение на училищния колектив на 07.12.1951 г. за първи път училището чества своя патронен празник, който се превръща в традиция и до днес.

През учебната 1950/1951 г. се открива V клас към българското училище с 20 ученици, а 1951/1952 г. - V клас към турското училище с 16 ученици.

Завършен е първият етаж от новото училище и на 13.01.1951 г. започват занятията в него на две смени.

През 1953/1954 г. за българското училище и 1954/1955 г. за турското училище има пълен курс на народно основно училище (основно образование) с 48 ученици в българското и 204 ученици в турското.

През 1958 година е завършена окончателно сградата с външно измазване и водоснабдяване.

През 1960/1961 година се въвежда единна учебна програма на български език. Паралелките са обединени, обучението по всички предмети започва на български език. Турски език се изучава като отделен предмет.

Новият период на образователното дело на Борино е богат на училищни и обществени събития. Учителите и учениците участват в читалищния хор, изнасят програми в Борино и извън него, а населението започва все по-често да посещава училищни тържества и обществени чествания.

В периода 1960-1963 г. се електрифицира селото и училището.

През учебната 1963/1964 година за пръв път се разкрива VIII клас с 37 ученици. В този период към училището се разкрива библиотека, съдържаща над 1000 тома книги.

На 24 май 1964 г. училището чества 50-годишен юбилей. Доклад изнася директорът по това време - Стоил Марински.

На 50-годишния юбилей на просветното дело в Борино вече присъстват първите местни учители и Стоил Марински в своя доклад споделя, че продължават образованието си още местни хора: във ВСИ - 1 агроном; в Институт за прогимназиални учители - трима; в Учителски институт - трима, от които една туркиня; един завършил Педагогическо училище; един завършил и един учащ в Строителен техникум; Търговски техникум - 2 завършили и един учи; Медицински техникум - учи една туркиня; Средно общообразователно училище - трима завършили и учат още 10; в промишлени училища и техникуми учат 12 души. Броят на продължаващите образованието расте. Първият, който получава висше образование от местните ученици (българчета) е Георги Райчев Марински - агроном първоначално в с. Златосел, след което е поканен от местните власти да се върне в Борино и да подпомага развитието на ТКЗС. Първият висшист от местното турско население е Джамал Джамал Амиш (Висш институт по физическа култура и спорт, София).

По случай 50 годишнината на училището то е наградено с орден „Кирил и Методий“ – II степен.

Постепенно в списъка на местните образовани и образоващи хора влизат Стою Пищалов, Григор Шахънов, Михаил Пейковски, Тодорка Марзянова, Гюлфие Пехливанова, Маруда Дилова, Рабие Ибишева.

От 1959 до 1968 г. директор е Стоил Марински, а след него – Михаил Пейковски със зам.-директор Борислав Дилов.

Изявите на децата извън Борино започват да растат. Местните учители започват да споделят своя опит – през 1968 г. са първите открити уроци в Девински регион на Руска Радкова, Марко Куртев и Мустафа Чешли, а битовият хор, ръководен от Борислав Дилов, се класира „Отличник“ на прегледа на художествената самодейност.

Броят на децата расте и сградата става тясна. През учебната 1973/1974 година се открива нова училищна сграда (сегашната сграда) с модерни кабинети и физкултурен салон. Учителският колектив се подмладява – в него се вливат млади кадри от селото и вътрешността на страната – през 1975/76 учебна година са над 10 по разпределение. През този период в Борино за

първи път се разкрива мандолинен оркестър с ръководител Тодор Дудевски от гр. Пловдив, но родом от с. Орешак, Троянско. Единственият по рода си в Смолянско мандолинен оркестър печели безброй награди и медали. Учениците от училището участват в различни формации – духов оркестър и хорове. Проявяват активност в музикални школи и музикално-сценични постановки.

През 1982 г. училището се преименува на ЕСПУ (Единно средно политехническо училище), разкриват се и две паралелки в X клас.

През 1980-1990 г. училищният колектив в Борино непрекъснато се променя, през учебната 1985/1986 година е 55 души. В периода постъпват млади педагози, по-голяма част от които са местни кадри: Тодор Тодоров (Борино), Екатерина Томовска (Борино), Джемиле Амиш (Борино), Исмаил Даракчъ (Борино), Лиляна Джиджова (Гела), Севдалина Онбашиева (Чала), Мелиха Бонгуева (Борино), Людмил Тютюнджиев (Чала), Ани Тютюнджиева (Триград), Магдалена Бачкова (Мугла), Нериман Коджебашева (Борино), Енвер Коджебашев (Борино), Георги Марински (Борино), Гюляр Хърлова (Борино), Елиана Пашова (Пловдив), Дафинка Димова (Борино), Петър Калайджиев (Широка лъка), Станимир Хаджиев (Змейца), Калбие Асанова (Борино), Реджеп Асанов (Борино), Елка Станчева (Девин), Михаил Станчев (Белово) и др.

От учебната 1982/83 година ръководството на училището се поема от Маруда Дилова със заместници Михаил Пейковски и Донка Тодорова, а след това Малатена Николова и Иванка Даракчиева, впоследствие – Цветка Такова и Николай Кавазов.

През 1995 г. училището се преименува на СОУ (Средно общообразователно училище) като по този начин дава възможност на местните ученици да придобият средно образование.

От учебната 1994/95 година до 1998 г. директор на училището е Елка Станчева, а от 1998 г. до 07.2016 г. – Осман Дъглов.

През 1999 г. при честване на 85 години просветно дело в с. Борино се отчитат факти, че за период от 30 години над 1500 ученици са завършили основно образование, 240 – средно и около 100 са продължили висше образование.

През 1998 г. в училището се обучават 515 ученици от I до XI клас.

В училището се поддържа много добра материално-техническа база, разкриват се модерни кабинети по биология, химия и физика. През 2002 г. се ремонтира отоплителната система и се санира сградата. Осигуряват се необходимите условия за качествен образователен процес.

Негативните демографски процеси и активната икономическа миграция на населението се отразява неблагоприятно върху броя на учениците. Така например: през 2014 г. броят на учениците спада на 173, а персоналът наброява 27 души.

От 2016 година директор на училището е Зекир Велиев. Пред образователната система започва процес на реформи и реструктуриране. Поставят се нови предизвикателства, насочени към повишаване на качеството и ефективността на училищното образование. Училището се преименува на СУ (Средно училище).

СУ „Никола Й. Вапцаров“ – с. Борино активно се включва в националните програми и проекти на МОН, насочени към модернизирание и подобряване на условията за качествена образователна среда в училищата в малките населени места. С активното съдействие на МОН и лично на г-н Красимир Вълчев и с подкрепата на РУО – гр. Смолян, с началник г-жа Мария Семерджиева, училището успява да

реновира 2 компютърни кабинети. Оборудвани са 2 учебни стаи с модерни интерактивни дисплеи, в класните стаи са монтирани мултимедия, осигурен е безжичен достъп до интернет. На учителската колегия се дава възможност за постоянно повишаване на професионалната квалификация с оглед на новите реалности.

Така от учебната 2016/2017 година за първи път в училището се разкрива възможност за профилирано обучение в областта на информационните технологии. По държавен план-прием се осъществява прием на ученици в VIII клас с профил „Софтуерни и хардуерни науки“.

И през следващите две учебни години трайно се запазва интереса на учениците към предлаганото им профилирано обучение.

Постоянното подпомагане на образователния процес в малките населени места от страна на МОН осигурява равни възможности за достъп до образование на всички ученици, което гарантира съхраняването на вековните традиции и професионален опит в системата на предучилищното и училищното образование.